

คนมีคุณ

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “บาปมากไหม”

กราบนมัสการหลวงพ่อก่อนที่เคารพ หนูขอโอกาสเล่าเรื่องดังต่อไปนี้ หนูเป็นลูกคนเล็ก มีพี่ ๖ คน ตอนนี้อยู่แต่เตี้ย แม่ตายแล้ว หนูมีหน้าที่คือเลี้ยงดูเดียวกับพี่สาวคนโตเป็นสาวแก่ฐานะหนูปานกลาง ด้วยความสัตย์จริงของหนูไม่เคยเลี้ยงให้พวกเขาอดอยากเลย ให้กินอย่างเต็มที่เท่าที่กำลังจะซื้อได้ แต่ก็ยังโดนพี่ๆ ว่าเลี้ยงให้เขาอดๆ อยากๆ และเตี้ยหนูเองก็เป็นคนด่าเก่ง ด่าไม่เลือกที่ ด่าแต่หนู หนูเป็นลูกคนเล็ก แต่ถ้ามีปัญหา หนูต้องเป็นคนออกหน้าแทนให้ทุกคน แต่ตอนนี้หนูประกาศตัดขาดจากพี่ๆ ทุกคนที่ประณามหนู

เรื่องเตี้ยหนูเอง เวลาด่าหนูก็เลี้ยงแบบแรงๆ เพราะหนูไม่ได้ทำอะไรผิด ตอนนี้อยู่ไม่พูดกับเตี้ย พยายามเดินหลบ ไม่พบกันซึ่งหน้า เวลาเตี้ยหนูหลับ หนูจะเข้าไปกราบเท้าขอขมาโดยที่ไม่ให้เขารู้ ทุกวันนี้หนูก็ยังเป็นคนดูแลเหมือนเดิม

หนูทำแบบนี้กับเตี้ยและพี่ๆ บาปมากไหม หนูภาวนาไม่ได้เลย ใจคอยนึกถึงแต่คำที่พวกเขาว่า หนูควรจะทำอย่างไรดี ทรมาณกับสภาพตอนนี้มากๆ เลยค่ะ ถ้าหลวงพ่อกำลังจะอ่านเพราะมันยาว ก็ไม่เป็นไรค่ะ หนูขอแค่คำตอบก็ได้ กราบนมัสการ

ตอบ : “หนูขอแค่คำตอบก็ได้” คำตอบ ในเมื่อพ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก สิ่งที่เราได้ชีวิตนี้มาก็จากพ่อแม่ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก แต่พ่อแม่ก็เป็นปุถุชน พ่อแม่เป็นปุถุชนพ่อแม่ก็ต้องมีอารมณ์เป็นเรื่องราวธรรมดา ถ้าเราเป็นคนที่มีสติปัญญาพอ เราก็พยายามจะทำแต่คุณงามความดี

แต่เริ่มตั้งแต่คำถามนะ บาปมากไหม บาปมากไหม

เพราะคนถามเขาได้อยู่แล้วว่า ถ้าการทำให้อแม่สะเทือนใจมันก็เป็นบาปเป็นกรรม สิ่งที่เป็นบาปเป็นกรรมนะ แต่ทำไมเราทำคุณงามความดีขนาดนี้ทำไมคนอื่นไม่เห็นความดีของเรา ทำไมคนอื่นไม่เห็นความดีของเรา

เห็นมหาศาลเลย ทุกคนเขาเห็น แต่ทุกคนก็มีกิเลส ทุกคนก็เห็นแก่ตัว ทุกคนก็มองแต่ในมุมมองของตน ไม่มองมุมมองของคนอื่น เป็นอย่างนี้ทั้งนั้น

ความดี เวลาคนโดยธรรมชาติของมนุษย์นะ ผิดชอบชั่วดีทุกคนรู้ว่ามันผิดมันชอบมันชั่วมันดี แต่มันก็ทนไม่ไหว มันก็ทนไม่ไหว มันก็จะเอาดีเข้าตัวๆ เอาความผิดพลาดให้คนอื่นทั้งสิ้น ถ้าเอาความผิดพลาดให้คนอื่น เรื่องนี้มันเป็นเรื่องของกิเลสนะ

นี่พูดเป็นวิทยาศาสตร์เรื่องของกิเลสก่อน มันจะเป็นเรื่องของกิเลสแต่ละบุคคล ในใจของคนมันมีกิเลสของมัน พอมีกิเลสของมันนะ มันก็เห็นแก่ตัวของมัน มันก็จะเอาแต่ความดีใส่ตัวของมัน ชี้ไปที่คนอื่นหมดเลย แล้วถ้าเป็นครอบครัวนะ ครอบครัวที่มีแต่ทิฐิสูงมานะมากๆ นะ ก็จะมีปัญหาภายในครอบครัว

ตอนนี้ดูข่าวสิ ลูกๆ ซ่าพ่อซ่าแม่มันเป็นไปได้อย่างไร นี่มันเป็นไปได้แล้ว แต่นี่มันเป็นไปได้แล้ว เพราะอะไร เพราะเวลาไปมันเรื่องยาเสพติด เรื่องการพนัน เรื่องเศรษฐกิจมันบีบรัด บีบรัดจนคนมันตั้งเครียดไป คนมันมีแต่ภาระในหัวใจมันมีมหาศาล

อันนี้ก็เหมือนกัน ย้อนกลับมาเราใจ ทั้งหมดนะ ที่ดีใจมีอยู่ช่วงหนึ่ง “เวลาเตี้ยหนูหลับ หนูจะเข้าไปกราบเท้าขอขมาทุกครั้ง”

เวลาชื่นใจ ชื่นใจตรงนี้ ถ้าชื่นใจตรงนี้นะ “เวลาเตี้ยหนูหลับ หนูเข้าไปกราบขอขมา”

แสดงว่าจิตใจของเรายังเป็นคนดีอยู่ จิตได้สำนึกเรายังรู้จักผิดชอบชั่วดีของเรา เราเข้าไปกราบเท้าขอขมาโดยที่ไม่ให้ท่านรู้ เพราะท่านด่าเก่ง ด่าต่อหน้าด้วย

คำว่า “ด่าเก่ง ด่าต่อหน้า” มันเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ มนุษย์ถ้าถือสิ่งใดเป็นเจ้าของแล้วมันยึดว่าเป็นของกูๆ ใจ พ่อแม่ยึดว่าลูกเป็นของเขา พ่อแม่ ลูกเป็นของเรานะ เขาจะ

ประสบความสำเร็จทางโลกสูงส่งขนาดไหน ถ้ากลับไปบ้านก็ลูกเจ้านะ ฉะนั้น ในทางเศรษฐกิจ ในทางโลกเวลาเขาจะวิ่งเต้น เขาไปวิ่งเต้นที่พ่อแม่หนุน ไปวิ่งเต้นรอบข้างหนุน

นี่ก็เหมือนกัน ฉะนั้นจะบอกว่า สิ่งที่เราเกิดมามันเป็นเรื่องเวรเรื่องกรรมนะ ไปดู ครอบครัวที่รุนแรงนะ รุนแรงมาก ครอบครัวที่รุนแรงทำลายกัน ฆ่ากัน มันเป็นผลที่รุนแรงมาก

แต่ถ้าครอบครัวของโยมมันระดับปานกลาง นี่ไง ไข่เรื่องพี่ๆ น้องๆ ปล่อยเลย เป็นเรื่องของเขา ถ้าเขาดีจริง เขาเก่งจริง ทำไมเขาไม่ดูไม่แล

เวลาคน การมาดูแลพ่อแม่มันเป็นเรื่องภาระนะ มันเป็นการระความรับผิดชอบ มันเป็นหน้าที่ของลูก แต่เวลาเขาไม่ได้ทำ แล้วคนไม่ได้ทำมันดีแต่ปาก เวลาคนดีแต่ปากมันชี้บอกได้เลย

แล้วได้พวกตินินทา เขายืนยันมาว่า เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่โดยที่เต็มความสามารถของตน ยืนยันได้ว่าเต็มความสามารถ ไม่ได้ปล่อยให้อดๆ อยากๆ แล้วเวลาพี่ๆ น้องๆ มาก็จะมาชี้ว่าอดๆ อยากๆ เพราะอะไร เพราะมันเป็นการตินินทา

นินทากาเลมันมีทั้งนั้นนะ ใ้สินทามันไปกว้านอะไรมานินทามึงก็ได้ แล้วมันนินทานะ หนุนก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้ หนุนก็ไม่ถูก นี่ก็ไม่ถูก

แล้วมึงไม่ทำละ มึงเอาไปทำสิ เวลาทำมันไม่ทำหรอก ทำนี้มันยาก แต่เวลาพูดนะมันง่าย เวลาทำมันยาก เวลาตินินทานมันตินินทาทั้งนั้นนะ

ฉะนั้น เราทำหน้าที่ของเรา ทำด้วยความภูมิใจนะ

เรามีลูกศิษย์อยู่คนหนึ่ง เวลาเขาบอกนะ พ่อหรือแม่เขาติดเตียง เขามีฐานะนะ เขาซื้อรถตู้เลย แล้วทำอย่างดีเลย เพราะมันติดเตียงแล้วต้องเอาไปโรงพยาบาลตลอด เขาดูแลพ่อแม่เขา เขาเซ็ดซี้เซ็ดเยียวพ่อแม่เขามาตลอดเลย ทำจนพ่อหรือแม่สิ้นชีวิต พอสิ้นชีวิตปั๊บ พี่ๆ น้องๆ มาเลย อู๋! งานศพต้องจัดอย่างนั้นนะ

เขาบอก มึงเอาไปเลย จะจัดอย่างไรก็ได้ตามสบาย ภูพอแล้ว

นี่เขาดูแลพ่อแม่เขาจนสิ้นชีวิต พ่อพ่อหรือแม่สิ้นชีวิต ให้อุ้มๆ มา แหม! หน้าใหญ่เลย
สังคมไง จักรงานศพ แยกได้ยกมือไหว้เขาไง ให้อุ้มที่อุ้มอยู่ “ตามสบาย เอาเลย” แล้วเขาไม่ไป
ยุ่งเลยนะ เขาปล่อยเลย เขาไปงานอยู่ แต่เขาให้ภาระคนรอบข้าง เขาไม่เอาเลย

ตอนที่เซ็ดซี๊ดเดียวไม่เห็นหน้ามึงเลย ไม่มีใครมาแบ่งเบาภาระเลย แต่เวลาตายแล้ว
แหม! หน้าใหญ่มาก

ย้อนกลับมาที่นี้ พี่ๆ น้องๆ คอยดำเนิน คอยว่าหนูเลี้ยงอดๆ อยากๆ ให้อุ้มก็ทำเต็มที่
ของเราแล้ว

ถ้ามันเป็นจริงนะ เรื่องพี่ๆ น้องๆ เรื่องของเขา มันเป็นเรื่องการนิเทศาเล
แต่ถ้าเรื่องของเรานะ คนมีคุณ คนจีนถือเรื่องกตัญญูทเวที เราทำความดีของเรา
แล้วถ้าทำดีแบบทิ้งเหว เราทำดีในหัวใจเราเต็มที่เราไม่พูด เราทำตลอด ถ้าเราทำ
คุณงามความดีนะ พยายามทำคุณงามความดีของเรา

ที่นี้ถ้าพ่อแม่เนะ ถ้าอยู่กับใครได้ พี่น้องเลี้ยงได้ เราก็โอเค ถ้าเลี้ยงไม่ได้ เามา เราเลี้ยง
เอง แต่ไม่ต้องเามาหรอก เขาให้เราเป็นหน้าที่เราอยู่แล้ว เราทำของเราอยู่แล้ว แล้วเขามาตี
จีนนิเทศาเรา แล้วเขาบอกภาวนาไม่ได้เลย คิดแต่คำดำของเขา ภาวนาไม่ได้เลย

ให้อุ้มดำนั่นนะ ให้อุ้มนิเทศาที่ไหนก็มี เวลาหลวงตาท่านพูดเลย คนโง่มากหรือคนฉลาด
มาก

ให้อุ้มโง่มาก เวลามันตีจีนนิเทศามันเป็นกระแสเลย ดูในโซเซียลลิส เขียนอะไรไป ไปเป็น
แถบเลย มันไม่ได้ยังคิดอะไรเลยนะ ถูกหรือผิดยังไม่รู้ มันใส่เข้าไปก่อนแล้วเต็มๆ เลย

เหมือนกัน โลกเป็นแบบนี้ ถ้าโลกเป็นแบบนี้ไปตื่นตื่นอะไร ไม่ต้องไปตื่นตื่นตกใจ
อะไรกับเขา ถ้าเราทำคุณงามความดีของเราเนะ เราทำคุณงามความดีของเรามันเป็น
ผลประโยชน์กับเรา ถ้าเราทำคุณงามความดี เห็นไหม

ฉะนั้น คำถามว่า “หนูทรมานในสภาพแบบนี้มาก ทรมานมาก”

ทรมานมากเพราะเราขาดสติ ทรมานมากเพราะเราไม่มีกัลยาณมิตร ถ้าเรามี
กัลยาณมิตรผ่อนเบาภาระ เวลาคนเรามันจนตรอกขึ้นมามันอยากต้องการมีที่ปรึกษา มีที่ผ่อน
คลาย ใ้ตอนนี้นี้ที่เราทรมานมากเพราะเราไม่มีที่ผ่อนคลาย ไม่มีที่ระบาย แล้วมันไม่มีใครรู้หัว
อกของเราใจ

ถ้ารู้หัวอกของเรา ถ้าระบาย ระบายกับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัย พระ
พุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเรา ถ้าเป็นที่พึ่งของเราละ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้า ในพระไตรปิฎกเรื่องนี้เรื่องพ่อเรื่องแม่นะ เวลาให้มรดกลูกไปแล้ว ลูกไม่เลี้ยง ไปพนทนา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเลย ให้ประกาศเลยว่าลูกมันทรพี

อู๋! สังคมเขาบีบนะ ลูกต้องกลับมารับเลี้ยงพ่อแม่ อยู่ในพระไตรปิฎก ในพระไตรปิฎก
ก็มีเรื่องนี้ มีมหาศาล มันมีมา

เราจะบอกว่า เรื่องอย่างนี้นั้นเป็นเรื่องเวรเรื่องกรรม เรื่องแต่อดีตเวรกรรม กรรมเก่ามัน
มีมา แล้วในปัจจุบันนี้เราอยู่ในสภาพนี้ แล้วถ้ากรรมต่อไปนะ เราจะบอกว่า โยมควรทำหน้าที่
ให้สมบูรณ์ เพราะอะไร เพราะลูกๆ ของโยมมันเห็นอยู่

เวลาลูกๆ ของโยม เวลาคนเขามาติดหนี้เงินแม่มันก็เห็น แล้วถ้าแม่ทำอะไร ลูกมันก็
เห็น ถ้าลูกมันเห็นนะ ต่อไปอนาคตถ้าโยมชราภาพคร่ำคร่าไป ลูกๆ มันก็จะทำกับโยม เวลาทำ
กับโยมนะ โยมบอกว่าทำไมไม่ทำดีกับพ่อกับแม่ เขาก็จะบอกว่า ก็เห็นพ่อแม่ทำกับปู่ย่าตายาย
อย่างนี้ไง

คนที่ดูตัวอย่างที่ใกล้ตัวเรามากที่สุดมีนะ ลูกๆ หลานๆ เรานั้นมันมองกันอยู่ ถ้ามันมอง
อยู่ เราทำคุณงามความดีอย่างไร เด็กมันจะเด็กขนาดไหนมันก็มีความคิดของมัน

แล้วครูคนแรกคือพ่อกับแม่ พ่อกับแม่ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีงาม ลูกๆ ของเรามันมอง
เราอยู่ ถ้ามันมองเราอยู่ เราทำแต่ความดีของเราๆ ต่อไปเราสอนลูกด้วยพฤติกรรมของเรา นี่มัน
ก็ส่งต่อเนืองไป

จากกรรมเก่า เวลากรรมเก่ามันจะมีไฟต์อะไรกันมาก็แล้วแต่ เพราะอะไร พ่อแม่ที่ดีงามก็มีมาก พี่น้องที่ดีงามก็มี พี่น้องที่เห็นแก่ตัว แล้วเวลาพูด พูดเอาดีใส่ตัวนะ เอาแต่ความผิดให้คนอื่นทั้งนั้นนะ พี่น้องผิดหมดเลย เขาดีอยู่คนเดียว

ดีอยู่คนเดียว เอ็งไม่ทำอะไรเลย เตี้ยก็อยู่กับเรา เราอุปัฏฐากดูแลอยู่ก็อยู่กับเรา เราทำทั้งนั้นเลย แล้วยังบอกว่าขาดตกบกพร่อง

ทีนี้เขาบอกเลย เขาสัญญาเลย เขาพูดด้วยความสัตย์ว่าเขาดูแลด้วยเต็มกำลังของเขา ไม่มีการอดๆ อยากรๆ

อันนี้มันเป็นผลของเรา นี่พูดถึงคนมีคุณกับเรานะ คนที่ดีกับเรา เราก็ทำคุณงามความดีของเราตอบสนองต่อไป กรรมเก่ากรรมใหม่มันมีของมัน เวลากรรมมันให้ผลมันแทงใจเรา อย่างนี้ แล้วเราก็พยายามอดกลั้นไว้ ชันติธรรม แล้วทำความดีต่อไป

เวลาเตี้ยเขาหลับแล้วเราไปกราบที่เท้าขอขมา

เราจะขอฝากไว้คำเดียวเท่านั้นนะ พยายามเจียบชะ เตี้ยจะด่าอย่างไรก็เจียบชะ ยกให้ท่านไป ถือว่าของนี้ยกให้ บุญคุณที่ให้ชีวิตนี้มา จะทำอย่างไร อ้าว! ตามสบาย แต่เราก็ยังอุปัฏฐากดูแลอยู่เหมือนเดิม แต่อย่าไปได้เถียงได้แย้ง ได้เถียงได้แย้ง เอาน้ำมันสาดเข้าไปกองไฟ ไม่มีประโยชน์อะไรเลย

ชักพินของเราออก ชักน้ำมันของเราออก ถ้าเตี้ยเขาจะมีมุมมองอย่างนี้ พี่ๆ น้องๆ มันไม่มีใครดูแลเลย เราดูแลอยู่คนเดียว แล้วท่านยังด่าเราอยู่คนเดียว ก็มันเป็นเวรเป็นกรรมของเราแล้วกัน เจียบชะ อย่าเถียง อย่าด่าตอบโต้ เจียบชะ เจียบเฉยๆ นี่แหละ แต่ก็ยังอุปัฏฐากดูแลอยู่เหมือนเดิม เตี้ยได้คิดเองนะ

ความดี เรื่องของเวรของกรรม เรื่องของบาปอกุศลมันแก้ความดีของคน แต่เราจะดีได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเราก็มีความอดทนมีจำกัดนะ เราพยายามของเรา

เพราะว่าเรื่องนี้ใครไม่พบไม่เห็นก็ว่ามันไม่ใช่เรื่องของคนคนนั้น ถ้าเรื่องของคนคนนั้นนะ เราบอกว่า คนมีคุณๆ เขามีบุญคุณกับเรา ถ้าเราทำคุณงามความดี เราทำความดี ตอบสนองความดีอันนั้น

แล้วทำความดีด้วยคุณงามความดีที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจธรรมๆ ไง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเรา ระบาย ระบายกับพุทธโฆบายใจเข้า ระบายใจออก

เขาบอกว่าตอนนี้อ้วนไม่ได้เลย เพราะว่าคำดำของพี่ๆ น้องๆ มันซึมเข้ามาในตัวเรา เต็มที่เลย

วางให้ได้ ตีฉินนินทา โลกธรรม ๘ มีมาเก่าแก่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังโดนนินทา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังโดนกลั่นแกล้ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังโดนทุกข์ อย่าง

เรายังไม่ได้เป็นอะไรขนาดนั้นเลย เราพยายามหาทางออกของเรา นี่ไง เาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดนตีฉินนินทาทั่วโลก ยิ่งลัทธิศาสนาอื่นเขาทำนะ ทำลายเลย เพราะคนเห็นผิด เห็นใหม่

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าพี่น้องของเราเห็นอย่างนั้น ปล่อย ปล่อยเขาไป ภาษาเรานะ เรื่องนี้มันเป็นทุกข์ ครอบครัวย มีมากหรือน้อย

แล้วอย่างนี้ เราดีใจอยู่สองข้อ

หนึ่ง เวลาท่านหลับแล้วเราไปกราบขอขมา แสดงว่าเรายังเป็นคนดีอยู่ เรายังรู้จักผิดชอบชั่วดีอยู่

กับไอ้ทรมานหัวใจ ทรมานหัวใจที่พี่น้องเสียตีสี่ เรื่องของเขา เขาไม่ทำเลย เขาใช้ปากทำ เาใช้มือทำ เาใช้มือทำ เาทุกข์เาอยาก แต่เราก็อำนาจของเราไปเพราะพ่อของเราเนาะ จบ

ถาม : เรื่อง “ขอทางต่อไป”

กราบนมัสการหลวงพ่อกุญแจ เริ่มภาวนาได้ ๔ ปีแล้ว แต่มีปัญหาคือลูกยังหาจิตนิสัยของตัวเองไม่เจอ แต่ลูกรู้และแน่ใจว่าลูกไม่ชอบพิจารณากายเหมือนอย่างคนส่วนมาก มันทำให้ลูกรู้สึกไม่มั่นใจในการภาวนาของตน เพราะคนส่วนมากจะชอบพิจารณากายกัน แต่ลูกไม่ชอบเลย สำหรับลูกมันจืดชืดมากๆ เขาเห็นกายกัน แต่ลูกไม่เคยเห็นเลย

แต่สิ่งที่ลูกสังเกตตัวเองคือเวลาภาวนาลูกชอบกลับมาคิดถึงอารมณ์ความคิดของตัวเองที่เกิดขึ้น มันเกิดขึ้นเพราะอะไร ทำอย่างไรมันถึงไม่เกิด ทำนองนี้เป็นประจำ มันเป็นเรื่องมันเอง อย่างนี้คือการพิจารณาธรรมารมณ์ใช่ไหมเจ้าคะ แล้วลูกควรจะส่งเสริมมันต่อไปอย่างไรคะ ขอความเมตตาหลวงพ่อกุญแจด้วยเจ้าคะ

ลูกจนปัญญาจริงๆ ถามใครๆ ส่วนมากก็ให้พิจารณากาย แต่ลูกรู้ตัวเลยว่าทำไม่ได้ แต่ก็ไม่รู้จะก้าวต่อไปอย่างไรคะ

และที่ลูกสังเกตตัวเองอีกอย่างคือลูกเป็นคนสมาธิสั้น พุทโธได้ไม่ดีเลย เลยลงไปนั่งได้แป๊บหนึ่ง เดี๋ยวก็คิดอีก พักหลังมาลูกลองเปลี่ยนมาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ พยายามคิดหาเหตุผลให้มันหยุดคิด รู้สึกว่าถูกกันดีมากกว่พุทโธเจ้าคะ จะลงไปนั่งได้เร็วขึ้นและนานขึ้น

ตอบ : นี่คือคำถามนะ คำตอบคือ สิ่งที่เราทำมาๆ เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิเราใช้ ดุติ อารมณ์มันเกิดขึ้นมาอย่างไร สิ่งที่เราพบเจอเกิดขึ้น เกิดขึ้นอย่างไร เวลานั้นเป็นไปโดยสติโดยปัญญา โดยสติสัมปชัญญะ ไม่ใช่ทำด้วยจินตนาการ ไม่ใช่ทำโดยการสร้างภาพขึ้นมา ถ้าสร้างภาพขึ้นมาก็เป็นเรื่องโลกๆ ใจ

เราทำตามข้อเท็จจริง เพราะทุกข์ เราก็เป็นคนทุกข์เอง ถ้ามันปล่อยวาง เราก็เป็นคนปล่อยวางเอง ปล่อยวางจริงๆ แล้วทำต่อเนื่องไปมันจะละเอียดดีขึ้นๆ ไป แล้วดีขึ้นไปแล้ว ถ้าปัญญาอบรมสมาธิมากน้อยขนาดไหนก็แล้วแต่ เวลาเราปัญญาอบรมสมาธิไปแล้ว เวลานั้นสิ้นสุดแห่งความคิดแล้วจะทำอย่างไรต่อไป

ถ้าเวลาเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิแล้ว ถ้ามันหยุดแล้ว ถ้าหยุดแล้วความคิดมันไม่เกิด ให้พุทโธต่อเนื่องไป

ใช่ เราบอกว่าเราพุทโธไม่ได้ เราพุทโธแล้วมันไม่สงบ พุทโธแล้วมันไม่นิ่ง พุทโธได้แป๊บเดียว

ไฉนมันเริ่มต้นจากว่า เราจะพุทโธ เรามีกิเลส คือมีกิเลสหรือความไม่ชอบ เราไม่ชอบมัน แต่เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิมันดี ดีก็จริง แต่เราไม่ปฏิเสธพุทโธ

ต่อไปข้างหน้า กรรมฐาน ๔๐ ห้อง วิธีการการทำความสงบ ๔๐ วิธีการเราจะไม่ปฏิเสธ แล้วเราจะเอามาใช้จังหวะ เราจะเอามาใช้เฉพาะที่ว่าเราควรทำอย่างใดในเวลานี้ แล้วเวลามันทำไปแล้ว จิตที่มันดีขึ้นแล้ว เราควรมีสิ่งใดทำต่อเนื่องไปให้จิตมันดีขึ้นไปเรื่อยๆ ใจ

ฉะนั้นบอกว่า ถ้าเราพุทโธไม่ได้แล้วเราจะไม่พุทโธเลย แล้วเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิไปตลอดไป แล้วถึงเวลาแล้ว เพราะปัญญาอบรมสมาธิเวลาจิตมันหยุดคิด ปัญญามันไล่ทันความคิด ความคิดมันหยุด

มีคนถามมาก “แล้วทำอย่างไรต่อหลวงพ่อ ทำอย่างไรต่อ”

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เวลาความคิดมันเกิดขึ้น เราจับเราไล่ไปเรื่อยๆ พอหยุดเดี๋ยวก็คิดอีก แต่บางที่มันหยุดแล้วมันไม่คิด พอไม่คิด เราจะทำอย่างไรต่อไป

ไม่คิด เราก็มาอยู่กับพุทโธสิ ถ้าไม่คิด เราปล่อยนะ มันเร่ร้อนเหมือนว่าวเชือกขาด ว่าวเวลาขึ้นไปข้างบนแล้วเชือกมันขาด ไม่มีใครควบคุมมันนะ เดี่ยวมันก็สั่นไหว แล้วเดี๋ยวมันก็หัวปักลงดิน

แต่ถ้ามันมีเชือกควบคุมมันอยู่ เวลาปัญญาอบรมสมาธิมันหยุดคิด เวลาหยุดคิดแล้ว ถ้ามันหยุดคิด เรายังมีสติอยู่ เราก็คอยสังเกต ถ้ามันคิด เราก็จับความคิดพิจารณาต่อเนื่องไป นี่เป็นปัญญาอบรมสมาธิ

แต่บางวรรคบางตอนมันหยุดเฉยๆ เราใช้ปัญญาไปเรื่อยๆ แล้วมันหยุด หยุดแล้วทำอย่างไรต่อ หยุดแล้วค้างเติ่งอย่างนี้

พุทโธครับ พุทโธเลย ถ้าหยุดแล้วพุทโธต่อเนื่องไป เพราะพุทโธคราวนี้มันไม่ใช่พุทโธแล้วเคร่งเครียด ไม่ใช่พุทโธแล้วมันจะเป็นสมาธิแป๊บเดียว พุทโธแล้วจะพุทโธสั้นๆ

ถ้าพุทโธไม่ได้ เราค่อยมาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แล้วถ้ามันปัญญาอบรมสมาธิถ้ามันดีขึ้นแล้วเราก็ใช้พุทโธ คำบริกรรมต่อเนื่องไป

คำบริกรรมนะ เวลาหลวงตาและหลวงปู่มันเวลาท่านวิจารณ์พวกที่ปฏิบัติ เวลาท่านจะพูดคำว่า **“มันไม่มีคำบริกรรม”** หลวงตากับหลวงปู่มันท่านพูดประจำ แต่คนอื่นฟังไม่รู้เรื่อง

แต่ของเรานะ เวลาท่านพูด เราเข้าใจเลย ท่านบอกว่า **“มันไม่มีคำบริกรรม”** ถ้ามันไม่มีคำบริกรรม เหมือนเรา เราไม่มีเครื่องดำเนินการต่อไป

ถ้าเครื่องดำเนินนะ เหมือนเราไม่มีรถ ถ้าเราไม่มีรถ เราก็ไปถึงเป้าหมายไม่ได้ ถ้าเรามีรถ เรามีรถเป็นพาหนะ เราก็ถึงเป้าหมายได้

คำบริกรรมมันจะทำให้จิตมันพัฒนาการของมัน เพราะมันบริกรรม คำบริกรรมคือนวกรรม นวกรรมคือการกระทำ จิตมีการกระทำ จิตมันมีผลของมัน จิตไม่มีนวกรรม จิตไม่มีผลปล่อย ลอยหมดเลย ตรงนี้สำคัญ

แต่ถ้ามันบริกรรมไปแล้ว บางคนเผลอ พอพุทโธมันนิ่งดีแล้ว เออ! นี่ว่าใช่ แล้วไม่บริกรรม เดี่ยวพอมันเสื่อมหรือมันหลุกหลิก มันส่งออกไป แล้วอะไร งงนะ

แต่ถ้ามันมีคำบริกรรมต่อเนื่องไป เวลาหลวงปู่มัน หลวงตาท่านจะบอกเลย **“มันไม่มีคำบริกรรม”**

เวลาพระกรรมฐานเขาคุยกันไง อาการอย่างนี้ๆ เป็นอย่างนี้ อาการอย่างนี้เป็นอย่างนี้ เราฟังท่านจะบอกว่า **“มันไม่มีคำบริกรรม”** มันไม่มีคำบริกรรมคือไม่มีการกระทำ ไม่มีการกระทำคือไม่มีนวกรรม จิตไม่มีการกระทำ จิตมันพัฒนาไปไม่ได้

แต่เวลาเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ นี่ไง นวกรรม คือปัญญา เวลาพุทโธๆ มันก็เป็นคำบริกรรม มันต้องมีคำบริกรรมต่อเนื่องไป

เราจะพูดถึงว่า ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ เราก็เห็นด้วย แต่มีปัญญาอบรมสมาธิแล้ว เวลามันหยุดแล้ว มีมาก มันไม่ต่อเนื่อง มันไม่ดำเนินการต่อเนื่องไป

เราบอก ให้พุทโธได้ พุทโธเอามาใช้ เอามาใช้แล้วมันไม่กิดไม่ขวางใจ

แล้วที่นี้ย้อนกลับมา “โดยทั่วไปทุกคนเขาพิจารณากาย แต่หนูพิจารณากายแล้วมันจิต มันชืด”

เราจับจิตได้ ถ้าเราใช้ความคิดมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ แล้วเวลาปัญญาอบรมสมาธิ พอจิตมันสงบแล้ว เวลามันเห็นอาการของจิตก็เห็นความคิดนั้นแหละ

แต่เห็นความคิด ที่ว่า “สิ่งที่ทำมันเป็นธรรมารมณใช่หรือไม่”

มันเป็นแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ถ้าจะบอกว่าใช่ก็ได้ แต่ถ้าโดยข้อเท็จจริงไม่ใช่ ไม่ใช่ เพราะอะไร ไม่ใช่เพราะที่เวลาเราพูด ถ้าจิตไม่สงบ ที่ว่า “แนวทางสติปัฏฐาน ๔ แนวทางสติปัฏฐาน ๔” ถ้าจิตยังไม่สงบ จิตไม่มีกำลัง ใ้ที่คิดมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิทั้งหมด มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิคือมันเป็นเรื่องโลกทั้งสิ้น

ไ้พิจารณากายๆ มันเป็นการนึกกาย มันไม่ใช่จิตเห็นกาย มันเป็นการนึกภาพกาย ขึ้นมา แต่ถ้าจิตสงบแล้วถ้าจิตเห็นกาย จิตเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง นั่นคือแนวทางสติปัฏฐาน ๔

จิตสงบแล้วเห็นจิต เห็นอารมณ์ จับอารมณ์ได้

จับอารมณ์ได้ อย่างที่เราพูดบ่อยมาก ไปจุ้ละ ไปจุ้ละเวลาไปหาสามเณรน้อยที่เป็น พระอรหันต์ ปิดนะ ร่างกายเหมือนจอมปลวก มันมีรูอยู่ ๖ รู ปิดเสีย ๕ รู เหลือรูไว้รูหนึ่งคอยจับเหยี่ยวตัวนั้น

ในจอมปลวกนั้นมีเหยี่ยวอยู่ในจอมปลวกนั้น คอยจับเหยี่ยวตัวนั้นมาพิจารณา ตา หู จมูก ลิ้น กาย เหลือใจไว้ช่องหนึ่งแล้วคอยจับช่องนั้น

นี้ก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันสงบแล้ว จิตเป็นสมาธิ ถ้ามันเห็นของมัน ถ้ามันจับได้ เห็นตัวนั้นนะ ถ้าจับเห็นตัวนั้นได้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม นั่นมันถึงจะเป็นธรรมารมณ มันถึงจะเป็นแนวทางสติปัฏฐาน ๔

แต่ถ้าจิตเรายังไม่สงบ เราพยายามทำของเรา ใช้ปัญญาอบรมสมาธิไป ใช้นี้มันเป็นพื้นฐานที่เราจะทำความสงบของใจ นี่คือการภาวนาของเราในขั้นของเริ่มต้นสมถกรรมฐานฐานที่ตั้งแห่งการงาน

บาทฐาน ภวาสวะ ภาพคือจิต นี่ฐานที่ตั้งสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งก็คือจิต เวลาภวาสวะกิเลสตัวภพตัวชาติก็คือตัวจิต ถ้าตัวจิตทั้งสิ้น ถ้าคนภาวนาเป็นแล้วมันจะเข้าใจ ถ้ายังไม่ภาวนาเป็น เราทำของเราไป

เพราะคำถามว่า ถ้าอย่างนี้เป็นธรรมารมณใช่หรือไม่

ถ้าโดยทั่วไป ถ้าจะบอกว่าใช่เป็นแนวทาง ถูก แต่ถ้าบอกว่าใช่ในการสติปัฏฐาน ๔ ยังเพราะอะไร ยังเพราะพื้นฐาน สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงานยังไม่มั่นคง ฐานที่ตั้งแห่งการงาน งานที่เกิดบนฐานนี้มันยังไม่ชัดเจน

ถ้ามันชัดเจนมันถึงจะบอกว่าเป็นธรรมารมณใช่หรือไม่ ใช่ ถ้ายังไม่ใช่ก็ยังไม่ใช่ แต่แนวทางนี้ถูกต้อง

ยืนยัน ยืนยันว่า การพิจารณากายของหลวงปู่ดูลย์ การพิจารณากายของหลวงปู่ดูลย์ไม่ต้องเห็นกาย การพิจารณากายโดยการเปรียบเทียบโดยปัญญา การพิจารณากายเปรียบเทียบว่ากายนี้มันเปรียบเป็นทางวิทยาศาสตร์ เปรียบเทียบกับอะไรก็ได้

แล้วว่ามันมีความจำเป็น มีการต่อเนื่องอย่างไรต่อไป

การพิจารณากายโดยที่ไม่ต้องเห็นกาย

การพิจารณากายเห็นกายเป็นเจโตวิมุตติ

ถ้าการพิจารณากายโดยปัญญาวิมุตติ พิจารณากายโดยนามธรรม พิจารณากายโดย
ธรรมารมณนี่ไง พิจารณากายโดยความคิด เอาความคิดเอาปัญญามาคลี่คลาย มาคลี่คลายมา
พยายามพิจารณาให้มันปล่อยวาง ถ้ามันเป็นอย่างนั้น นี่คือการพิจารณากายโดยไม่เห็นกาย

การพิจารณากายๆ ที่เขาว่าพิจารณากายกันนะ มันพิจารณากายเป็นสูตรสำเร็จ มัน
พิจารณากายโดยตำรา เพราะถ้ามันเป็นจริงนะ ถ้ามันเป็นจริงมันจะมีคุณธรรมในใจของมัน มัน
จะมีความซาบซึ้งในใจของมัน

นี่พูดถึงว่าเขาบอกว่า “ขอทางต่อไป”

ขอทางเดินต่อไปไง เพราะว่าใครๆ ก็ต้องพิจารณากาย แล้วปฏิบัติแล้วเราเป็นความรู้
ส่วนตัวของเรา เป็นปัจเจกตั้ง สันติวิสุทธิโกของเราละ ปฏิบัติแล้วให้ปฏิบัติไป แล้วถ้ามีปัญหาค่อย
ถามมาก็ได้

แต่บอกว่าไปคุยกับเพื่อน ไปคุยกับเพื่อนทุกคนก็พิจารณากาย

เป็นอย่างนั้นหมด เป็นสูตรสำเร็จ “จิตสงบแล้วพิจารณากายสิคะ จิตสงบแล้ว
พิจารณากายสิคะ” แล้วพิจารณาอย่างไรละ “ก็พิจารณากายสิคะ”

เราอยู่กับหลวงปู่เจี๊ยะ นักปฏิบัติชั้นยอดของประเทศไทยเลย “พิจารณากายสิคะ”

หลวงปู่เจี๊ยะท่านถาม แล้วเอ็งเอาอะไรพิจารณาละ เขาต้องเอาจิตพิจารณานะ ถ้าจิต
พิจารณา จิตเป็นสัมมาสมาธิมันยกขึ้นสู่วิปัสสนาได้

“พิจารณากายสิคะ พิจารณากายสิคะ” ก็นี่เภา นี่เภาจินตนาการเอาไป เขาเลย
พิจารณากายกันแบบนี้ไง

โยมไม่ต้องไปตกใจ นี่คำถามเรายืนยันว่า การพิจารณากายของเขามันเป็นวิธีการของ
เขา ก็เรื่องของเขา

แต่ถ้าการประพฤติปฏิบัติเป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันติวิสุทธิโก ปฏิบัติแล้ว ปฏิบัติชอบ
ปฏิบัติรู้จริงเห็นจริง เอาอย่างนั้น เอาปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้าสมควรแก่ธรรม

มันจะมีความสดชื่น มันจะมีความสุข มันจะมีความเข้าใจในใจของเรา ถ้ามันเป็นความเข้าใจของเรา เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิโก เอาตรงนี้

ฉะนั้น ใ้การพิจารณากายของเขา ยกให้เขาไป แต่ถ้การพิจารณาของเรา ถ้พิจารณาความคิด พิจารณาอารมณ์ต่างๆ ถ้เป็นประโยชน์ของเรา เราภาวนาของเรา เรายืนยันว่าถูกต้อง ถูกต้อง เพียงแต่ว่าถูกต้องตอนนี้ แล้วข้างหน้าต่อไปมันจะพัฒนาขึ้นไปได้หรือไม่ได้

ถูกต้อง หมายความว่า เพราะโยมทำแล้วโยมเห็นเอง เห็นไหม ใช้ปัญญาเท่าทันความคิดแล้วความคิดมันหยุด มันมีความสุขของมัน มันมีสติของมัน นี่ถ้เราทำอย่างนี้ถูกต้อง

แล้วเราจะทิ้งความถูกต้องไปทำสิ่งที่ไม่ได้ผล ตอกย้ำ ย้ำคิดย้ำทำโดยที่ไม่มีเหตุมีผลให้ใจเรามั่นถึอด้าน ไม่มีประโยชน์อะไรหรอก

เราทำคุณงามความดีของเรา เห็นไหม อริยสัจ เวลาอริยสัจนะ พิจารณากาย อย่างใดอย่างหนึ่ง เวทนา จิต ธรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้เราพิจารณาธรรมของเราอย่างนี้แล้วเป็นประโยชน์กับเรา นี่ก็ถูกต้องดังามในการกระทำของเรา เอวัง